69558 ـ حکم باز کردن فروشگاه در روز عید کافران

سوال

آیا باز کردن مغازه و فروشگاه در ایام عید مشکل شرعی دارد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

باز کردن فروشگاه و خرید و فروش در ایام اعیاد مسلمانان (عید فطر و قربان) اشکالی ندارد، به شرط آنکه چیزی که به انجام معصیت یاری می‌رساند نفروشد.

دوم:

باز بودن معازه در روزهایی که غیر مسلمانان به عنوان عید جشن می‌گیرند مانند روز کریسمس یا دیگر اعیاد یهودیان و بوداییان و هندوها نیز اشکالی ندارد، البته به این شرط که به آنان چیزهایی را که برای انجام گناهانشان لازم دارند نفروشد، همانند پرچم‌ها و تصاویر و کارت پستال و فانوس‌های زینتی و گل و تخم مرغ رنگی و همه‌ی چیزهایی که برای برپایی اعیاد خود از آن استفاده می‌کنند.

همینطور از فروش چیزهایی که مسلمانان را برای شبیه ساختن خود به کافران یاری می‌دهد خودداری کند.

اساس این مساله این است که مسلمان هم از انجام گناه نهی شده و هم از یاری در انجام آن، زیرا الله متعال فرموده است:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلا تَعَاوَنُوا عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ [مائده: ۲]

(و در راه نیکوکاری و تقوی با یکدیگر همکاری کنید و برای گناه و تجاوزگری دستیار هم نشوید و تقوای الله را پیشه سازید که الله سخت کیفر است).

شیخ الاسلام ابن تیمیه ـ رحمه الله ـ می‌گوید: و نباید به مسلمانان چیزی بفروشد که در شبیه ساختن خود به آنان در عید یاری دهد، نه غذا و نه لباس و نه مانند آن؛ زیرا این کار یاری بر منکر است (اقتضاء الصراط المستقیم: ۲/ ۵۲۰).

وی همچنین می‌گوید: «اما فروش چیزی توسط مسلمانان به آنان [یعنی کفار] که از آن برای برپایی عید خود استفاده می‌کنند از جمله غذا و لباس و ریحان و مانند آن، یا اهدای آن نوعی همکاری در برپایی عید نامشروع آنان است.

از ابن حبیب مالکی نقل است که گفته است: آیا نمی‌بینی که برای مسلمان حلال نیست چیزی از مصالح عید نصرانیان را به آنان بفروشند، نه گوشت و نه خورشت و نه لباس، و نه به آنان حیوان عاریت داده می‌شود و نه در هیچ کاری که مربوط به عیدشان هست به آنان کمک می‌شود؛ زیرا این به معنای بزرگداشت شرکشان و یاری آنان در کفرشان هست، و سلاطین باید مسلمانان را از چنین کاری باز دارند، و این قول مالک و دیگران است و در این باره اختلافی سراغ ندارم». (اقتضاء الصراط المستقیم: ۲/ ۵۲۶)، (الفتاوی الکبری: ۲/ ۴۸۹)، (أحکام أهل الذمة: ۳/ ۱۲۵۰).

شیخ الاسلام همچنین می‌گوید: «پس اگر آنچه می‌خرند چیزی است که ذاتا برای کار حرام استفاده می‌شود مانند صلیب یا شعانین یا معمودیه یا بخورسوز، یا قربانی برای غیر الله یا تصاویر [حرام] و مانند آن، شکی در تحریمش نیست، مانند فروش آب انگور برای تهیه‌ی خمر و ساختن کلیسا برای آنان.

اما فروش غذا و نوشیدنی و لباسی که قرار است از آن در اعیادشان استفاده کنند، بر اساس اصول امام احمد و دیگران کراهت آن دانسته می‌شود، اما این کراهت، همانند مذهب مالک کراهت تحریم است یا تنزیه؟ بیشتر به کراهت تحریم می‌ماند مانند دیگر نظایر نزد وی، زیرا ایشان فروش نان و گوشت و ریاحین را به فاسقانی که آن را همراه خمر می‌خورند جایز نمی‌داند و زیرا این کمک به اظهار دین [باطل] و جمع شدن مردم برای عید آنان و آشکار شدنش می‌انجامد که این بدتر از یاری یک شخص معین [بر گناه] است» (اقتضاء الصراط المستقیم: ۲/ ۵۵۲).

از ابن حجر مکی ـ رحمه الله ـ درباره‌ی فروش مشک به کافری که می‌دانیم قصد دارد با آن بتش را خوشبو کند، و فروش حیوان به کافری که می‌دانیم می‌خواهد آن را بدون ذبح و برای خوردن بکشد پرسیده شد. وی چنین پاسخ داد:

فروش در هر دو صورت حرام است، چنانکه سخن علما شامل آن می‌شود که: هر فروشنده‌ای که می‌داند مشتری با آن چیز قصد گناه دارد، فروشش به وی حرام است، و خوشبو کردن بت و کشتن حیوانِ خوردنی بدون ذبح دو گناه بزرگ است، حتی به نسبت آنان، زیرا قول صحیح این است که کافران نیز همانند مسلمانان مخاطَب فروع شریعت هستند، بنابراین جایز نیست که با فروش آنچه سبب گناه است به آنان در انجام گناه یاری شود. گمان غالب نیز در این حالت در منزله‌ی علم است، والله اعلم (الفتاوی الفقیة الکبری: ۲/ ۲۷۰).

حاصل آنکه: برای مسلمان به دو شرط جایز است که فروشگاه خود را در ایام اعیاد کفار باز کند:

نخست: از فروش آنچه در انجام معصیت یا برپا کردن عیدشان از آن استفاده می‌کنند خودداری نماید.

دوم: از فروش آنچه برخی مسلمانان برای شبیه ساختن خود به کافران در این اعیاد لازم دارند به آنان خودداری کند.

واضح است که اجناس خاصی برای برپایی این اعیاد مورد استفاده قرارمی‌گیرد، همانند کارت‌های تبریک و تصاویر و مجسمه‌های خاص و صلیب و برخی درختان، که فروش و عرضه‌ی این اجناس صحیح نیست.

اما در مورد دیگر اجناس مانند لباس و عطر و غذا، سعی می‌کند از فروش آن به کسانی که به یقین یا بر اساس گمان غالب می‌داند از آن در کار حرام یا برپا داشتن اعیاد کفار بهره می‌برند خودداری کند.

والله اعلم